

Складнопірядне речення, його будова й засоби зв'язку в ньому. Підрядні сполучники та сполучні слова у складнопірядних реченнях. Основні види складнопірядних речень

Вправа
«Новина одним рядком»

Опис. Пропонований матеріал передбачає надання учням необхідних програмних знань про основні види складнопірядних речень (ознайомчо-творча робота 15 хвилин) і вироблення навичок з інфомедійної грамотності, а саме з перевірки інформації за різними джерелами, із творчим завданням самостійного створення учнями інформаційного повідомлення (новина одним рядком) у вигляді складнопірядних речень різних типів: презентація новинного контенту (10 хвилин) і групова робота (20 хвилин). Запропоновану вправу можна виконувати також як елемент повторення наприкінці вивчення теми складнопірядних речень.

Учень має знати

- » основні види складнопірядних речень, їхню будову.

Учень має розуміти

- » виражальні можливості складнопірядних речень.

Учень має вміти

- » визначати головну й підрядну частини, види складнопірядних речень та їхні істотні ознаки;
- » класифікувати складнопірядні речення за значенням і будовою, засобами зв'язку в них;
- » розрізняти сполучники і сполучні слова;
- » конструювати складнопірядні речення різних видів;

обставинне способу дії, міри і ступеня	як? яким способом? якою мірою? наскільки?	як, скільки, наскільки; що, чим...тим, аж, що аж
обставинне порівняльне	як? як саме? подібно до чого?	як, ніби, наче, мовби
обставинне умови	за якої умови?	якщо, коли, якби, як, раз, аби
обставинне причини	чому? через що? з якої причини?	бо, що, оскільки, адже, тому що, через те що, внаслідок того що, у зв'язку з тим що
обставинне мети	для чого? з якою метою? навіщо?	щоб, аби, для того щоб, з тим щоб
обставинне допустове	незважаючи на що?	хоч, хай, незважаючи на те що, дарма що
обставинне наслідку	умовно можна поставити питання і що ж? і який наслідок?	так що

Для приміток:

Під час виконання наступного етапу вправи таблиця має бути перед очима учнів.

ОБГОВОРІТЬ з учнями виражальні можливості складнопідрядних речень. Вони роблять інформацію повнішою, точнішою і водночас виразнішою, більш образною. Складнопідрядні речення рідко бувають заголовками в медіа, заголовки частіше є простими реченнями, що стверджують або запитують читача, таким чином створюючи інтригу. Тож якщо ми хочемо створити новинне повідомлення, як кажуть журналісти, «новину одним рядком», тобто одним — максимум двома реченнями, ми частіше використовуємо саме складнопідрядні речення, бо вони, за визначенням, пояснюють, з'ясовують, додають обставини, порівнюють, уточнюють місце й час події тощо.

 ПОЯСНІТЬ, що з інформації, яку ви зараз дасте учням, вони робитимуть новинні повідомлення у вигляді складнопідрядних речень.

Презентація подає інформацію, з якої учні робитимуть повідомлення. За суттю вона стосується необхідності перевіряти джерела інформації, бути точними у висловлюваннях, не припускати в медіаповідомленнях помилок, неточностей і маніпуляцій.

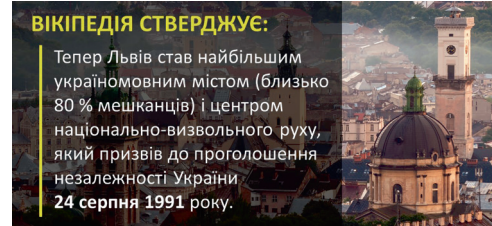
СЛАЙД 1

Українська Вікіпедія стверджує:

«Тепер Львів став найбільшим україномовним містом (близько 80 % мешканців) і центром національно-визвольного руху, який призвів до проголошення незалежності України 1991 року» (<https://uk.wikipedia.org/wiki/Львів>).

ВІКІПЕДІЯ СТВЕРДЖУЄ:

Тепер Львів став найбільшим україномовним містом (близько 80 % мешканців) і центром національно-визвольного руху, який призвів до проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року.

 ПОПРОСИТЬ учнів записати речення в зошити, ще раз **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ** на те, що ми вказуємо джерело інформації, інакше така інформація вважатиметься неточною.

Для приміток:

Об'єднавшись у групи, учні мають протягом 5 хвилин придумати новину — речення пропонованого типу й записати його на аркуші А4 маркером, правильно розставивши розділові знаки. Поки учні обговорюють і записують, учитель записує на двох аркушах А4 колективно створені новини, прикріплює їх на дошці чи фліпчарті.

Потім групи учнів по черзі представляють свої новини, клас редагує їх під керівництвом учителя, правильний варіант на аркуші прикріплюється поряд із попередніми, усі учні записують правильні варіанти в зошити. Приклади виконання:

Підрядне обставинне часу

Знаковим для лучан став 2015 рік, відколи Луцьк було визнано найбільш україномовним містом країни.

Підрядне обставинне способу дії

Про мовну ситуацію у Луцьку розказують так, як було написано в аналітичному звіті за 2015-й рік.

Підрядне обставинне причини

Сьогодні Львів уже не є найбільш україномовним містом країни, бо, за даними аналітичного звіту 2015 року, пальму першості здобули Луцьк і Рівне.

Підрядне обставинне мети

За соціологічним опитуванням групи «Рейтинг» 2015 року, Тернополю не вистачило всього одного відсотка, щоб разом із Луцьком і Рівним стати найбільш україномовним містом України.

Підрядне обставинне умови

Якщо наполегливо працювати над поширенням і популяризацією української мови, то кожне наше місто може стати одним із найбільш україномовних.

Підрядне обставинне допустове

Дарма що з 2015 року Львів не є найбільш україномовним містом країни, столиця Галичини залишається справжньою перлиною України!

Підрядне обставинне наслідкове

Інформація щодо найбільш україномовного міста України виявилася дуже різноманітною, так що будь-яку інформацію обов'язково слід перевіряти.

Кожен аркуш із записаним і відредагованим реченням кріпиться на дошці або на фліпчарті, таким чином на кінець уроку таблиця з видами речень доповнюється певною «мапою» типів складнопідрядних речень.

Якщо ніхто з учнів не запропонував речення про необхідність перевірки інформації, вчитель пропонує записати подібне в зошити як підсумок уроку з компонентом інфомедійної грамотності.

ДЖЕРЕЛА

Для приміток:

1. Складнопідрядне речення [Електронний ресурс] // Підготовка до ЗНО — Освітній портал «Академія». — Б.р. — Режим доступу до ресурсу: <http://zno.academia.in.ua/mod/book/view.php?id=1387&chapterid=204>.
2. Скорик Л. Види підрядних речень [Електронний ресурс] // Світ слова. — Б.р. — Режим доступу до ресурсу: <https://svitslova.com/mova/syntaksys/4151-2013-11-17-18-02-52.html>.
3. Види складнопідрядних речень [Електронний ресурс] // 7 чудес освіти. — Б.р. — Режим доступу до ресурсу: <http://edufuture.biz/index.php?>.
4. Львів [Електронний ресурс] // Вікіпедія. — Б.р. — Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%8C%D0%B2%D1%96%D0%B2>
5. Панчак Х. Львів є найбільш україномовне місто світу [Електронний ресурс] // Українські національні новини. — 24.11.2010. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.unn.com.ua/uk/news/210436-lviv-e-naybilsh-ukrayinomovne-misto-svitu>
6. «Львів — це найбільш україномовне місто світу», — міський голова Андрій Садовий [Електронний ресурс] // Щоденний Львів. — 27.05.2011. — Режим доступу до ресурсу: <http://old.dailylviv.com/news/32740>
7. Говорить Великий Львів [Фейсбук-сторінка] [Електронний ресурс]. — Б.р. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.facebook.com/govoryt.velykyi.LVIV/>
8. Столиця Галичини — не найбільш україномовне місто країни [Електронний ресурс] // Збруч. — 17.11.2015. — Режим доступу до ресурсу: <https://zbruc.eu/node/43904>
9. Найбільш україномовним містом України виявився не Львів [Електронний ресурс] // ДероЛьвів. — 17.11.2015. — Режим доступу до ресурсу: <https://lviv.depo.ua/ukr/lviv/naybilsh-ukrayinomovnim-mistom-ukrayini-viyavivsyia-ne-lviv-17112015123200>
10. «Найбільш україномовне місто світу повинне мати динаміку розвитку» [Електронний ресурс] // Zaxid.net. — 15.11.2018. — Режим доступу до ресурсу: https://zaxid.net/naybilsh-ukrayinomovne-misto-svitu-povinne-mati-dinamiku-rozvitku_n1469948
11. Луцьк — найбільш україномовне місто країни. Інфографіка [Електронний ресурс] // Волинські новини. — 11.07.2015. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.volynnews.com/news/policy/lutsk-naybilsh-ukrayinomovne-misto-krayiny-infohrafka/>
12. Ліщенко Ю. «Великий Львів — новий погляд на ідею зі 100-літньою історією» [Електронний ресурс] // Високий замок. — 08.02.2019. — Режим доступу до ресурсу: <https://wz.lviv.ua/interview/384892-velykyi-lviv-novyi-pohljad-na-ideiu-zi-100-litnoi-istoriiei>
13. Щоб вивчити українську мову, до УКУ влітку приїжджають студенти з Австралії, Америки та Західної Європи [Електронний ресурс] // Український католицький університет. — 01.07.2011. — Режим доступу до ресурсу: <https://ucu.edu.ua/news/schob-vyvchyty-ukrajinsku-movu-do-uku-vlitku-pryjizhdzhayut-studenty-z-avstraliji-ameryky-ta-zahidnoji-evropy/>.

АВТОРКА: Олена Тараненко

ВИВЧАЙ ТА РОЗРІЗНЯЙ:
інфо-медійна грамотність

Матеріали розроблені в рамках проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», який виконується IREX за підтримки посольств США та Великої Британії, у партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією української преси. Використання матеріалів дозволене лише з некомерційною метою і за умови посилання на проєкт та IREX.